

Föstudaginn 7. febrúar 1975.

Nr. 48/1973. **Benedikt V. Gunnarsson**
(Hafsteinn Baldvinsson hrl.)
gegn
Gunnari Guðmundssyni
(Ragnar Aðalsteinsson hrl.).

Dómendur:
hæstaréttardómaramirnir **Benedikt Sigurjónsson, Ármann Snæ-
varr, Björn Sveinbjörnsson, Einar Arnalds og Logi Einarsson.**

Kaupgjaldsmál. Kjarasamningar. Sjóveðréttur.

Dómur Hæstaréttar.

Afrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 21. mars 1973. Upphaflega áfrýjaði hann málinu 29. janúar 1973, að fengnu áfrýjunarleyfi 24. s. m., en héraðsdómur var kveðinn upp 15. september 1972. Útivistardómur gekk í því máli 2. mars 1973. Er málinu nú áfrýjað samkvæmt heimild í 36. gr. laga nr. 75/1973. Krefst áfrýjandi sýknu af öllum kröfum stefnda og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar héraðsdóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Nokkur ný gögn hafa verið lögð fyrir Hæstarétt.

Málsatvikum er lýst í hinum áfrýjaða dómi. Um lögskipti aðilja gildir kjarasamningur um kaup og kjör háseta, mat-sveina og vélstjóra á Vestfjörðum, sem gerður var í maímán-uði 1970 milli Alþýðusambands Vestfjarða og útvegsmanna á Vestfjörðum. Er eingöngu ágreiningur um skilning á þeim ákvæðum þessa kjarasamnings, sem nú verða rakin:

Í 1. gr. kjarasamningsins eru ákvæði um skiptakjör, þegar veitt er með línu. Fá skipverjar í sinn hlut ákveðinn hundr-aðshluta af brúttóafla, en hluturinn er mismunandi mikill eftir stærð bátanna. Samkvæmt d lið greinarinnar fá skip-verjar á bátum, sem eru 50 rúmlestir og þar yfir, í sinn hlut 31% af brúttóafla miðað við 11 menn, en bátur sá, sem mál-ið fjallar um, er 64 rúmlestir brúttó. Í 5. mgr. II. tl. er ákvæði um, að vanti skipverja í róður, skuli hlutur hans skiptast

milli þeirra manna, sem þann róður fóru. Þá er í 11. gr. samningsins ákvæði um kauptryggingu skipverja, svohljóðandi: „Útgerðarmaður skal tryggja hlut hvers skipverja með kauptryggingu fyrir hvern mánuð (30 daga) af ráðningartímanum“, en síðar í greininni er greint frá fjárhæð þessarar kauptryggingar, sem er misjafnlega há eftir stöðu skipverja.

Ljóst er, að samkvæmt greindu ákvæði 5. mgr. II. tl. 1. gr. fá skipverjar sérstaka þóknun fyrir aukið álag, sem leiðir af því, að færri mönnum er ætlað að skila sömu eða svipuðum afköstum. Hins vegar er kauptryggingarákvæðum 11. gr. ætlað að tryggja skipverjum ákveðin lágmarkslaun, sem þeim eru goldin án tillits til stærðar báts eða tölu skipverja og án nokkurrar viðmiðunar við afköst eða sérstakt álag. Þetta ákvæði er sjálfstætt og í engum tengslum við 1. gr. Ef ætlunin var að skipta kauptryggingu á sama hátt og skipt var aflahlut, hefði orðið að setja skýlaust ákvæði um það, eins og gert er í samsvarandi kjarasamningi Alþýðusambands Vestfjarða og útvegsmanna á Vestfjörðum, sem tók gildi 1. janúar 1972, en þar segir: „Vanti skipverja í róður, skal hlutur hans og kaup eða kauptrygging skiptast milli þeirra manna, sem þann róður fara“.

Að svo vöxnu máli ber að sýkna áfrýjanda af kröfu stefnda um þá kauptryggingu, sem deilt er um í málinu. Hins vegar verður að skýra ákvæði greindrar 5. mgr. II. tl. 1. gr. kjarasamningsins á þann veg, að stefndi eigi rétt til 1/4 hlutar af andvirði þess aflahlutar, sem fallið hefði í skaut 2. vélstjóra og matsveini, en lögmennt aðilja eru sammála um, að það nemi samtals kr. 25.361.70. Samkvæmt þessu ber að dæma áfrýjanda til að greiða stefnda kr. 25.362 með 7% ársvöxtum frá 1. janúar 1971 til 16. maí 1973, 9% frá þeim degi til 15. júlí 1974, 12% frá þeim degi til greiðsludags og málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, kr. 30.000.

Samkvæmt 2. tl. 216. gr. siglingalaga nr. 66/1963 á stefndi sjóveðrétt í m/b Ásgeiri Torfasyni, ÍS 96, til tryggingar greindum fjárhæðum.

Það athugast, að eðlilegast var að reka mál um sakarefnið fyrir Félagsdómi.

D ó m s o r ð :

Afrýjandi, Benedikt V. Gunnarsson, greiði stefnda, Gunnari Guðmundssyni, kr. 25.362 með 7% ársvöxtum frá 1. janúar 1971 til 16. maí 1973, 9% frá þeim degi til 15. júlí 1974, 12% frá þeim degi til greiðsludags og málskostnað, kr. 30.000.

Stefndi á sjóveðrétt í m/b Ásgeiri Torfasyni, ÍS 96, til tryggingar dæmdum fjárhæðum.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur sjó- og verslunardóms Ísafjarðarsýslu 15. september 1972.

Ár 1972, föstudaginn 15. september, var kveðinn upp dómur í máli þessu, sem höfðað var fyrir sjó- og verslunardómi með stefnu, útgefinni 31. ágúst 1971 af Gunnari Guðmundssyni skipstjóra, Vallargötu 7, Flateyri, gegn Benedikt V. Gunnarssyni skipstjóra, Grundarstíg 4, Flateyri, og var málið dómtekið 14. september sl. Gerði stefnandi þær dómkröfur, að stefnda yrði dæmt að greiða honum kr. 44.637.50 með 1% vöxtum fyrir hvern mánuð og brot úr mánuði frá 1. janúar 1971 til greiðsludags og málskostnað að skaðlausu samkvæmt gjaldskrá LMFÍ. Loks krafðist hann viðurkenningar á sjóveðrétti í m/b Ásgeiri Torfasyni, ÍS 96, fyrir tildæmdum fjárhæðum. Kröfum sínum breytti stefnandi í greinargerð vegna mislesturs í uppgjöri stefnda, þannig að stefnandi krafðist kr. 19.264.70, en að öðru leyti eru kröfurnar óbreyttar.

Ennþá breytti stefnandi með samþykki lögmanns stefnda kröfugerð sinni í sókn þannig, að hann krafðist þess, að stefnda yrði dæmt að greiða stefnanda kr. 47.699.50 með 1% dráttarvöxtum fyrir hvern mánuð og brot úr mánuði frá 1. janúar 1971 til greiðsludags og málskostnað að skaðlausu samkvæmt gjaldskrá LMFÍ í samræmi við framlagðan málskostnaðarreikning. Lögmenirnir urðu nú sammála um það, að stefnandi hefði verið 96 úthaldsdaga starfandi vélstjóri á skipi stefnda, m/b Ásgeiri Torfasyni, ÍS 96, á tímabilinu 15. september til 19. desember 1970 (að vísu segir í vörn stefnda 5. 9.–19. 12., en hér hlýtur að vera um misritun að ræða).

Málavextir verða því eftir því, sem nú hefur komið fram í málinu, að stefnandi var ráðinn háseti (sic) á skip stefnda, m/b Ásgeir Torfason, ÍS 96, á haustvertíð 1970, eða tímabilið 15. september til 19. desember, þ. e. a. s. 96 daga. Á skipinu voru aðeins fjórir menn í stað sex, eða tveim færri en samningar gera ráð fyrir. Þeir menn, sem vantaði á skipið, voru matsveinn og 2. vélstjóri. Stefnandi kom fyrir dóm hinn 22. október 1971 og skýrði meðal annars þannig frá: „Ég fékk gert upp fyrir haustvertíðina 31/12 1970, og gerði ég engar athugasemdir þá, þar sem ég ekki vissi, hvernig uppgjórið ætti að vera. Rétt eftir áramótin benti formaður Verkalýðsfélagsins Skjaldar, Hendrik Tausen, mér á það, að uppgjórið væri ekki rétt, og fól ég því félaginu að fá það leiðrétt fyrir mína hönd. Þar sem ég hafði ekki kynnt mér framangreinda samninga (samninga um kaup og kjör háseta, matsveina og vélstjóra á Vestfjörðum milli ASV og útvegsmanna á Vestfjörðum, aths. dómsins), mótmælti ég aldrei uppgjörinu persónulega við stefnda.“

Sú leiðrétting, sem stefnandi óskaði eftir, var sú, að hann fengi 1/4 hluta þeirrar kauptryggingar, kaups- og orlofs, sem í hlut matsveins og 2. vélstjóra hefði komið á umræddu tímabili, en fjárhæðin fyrir mánaðartíma er sundurliðuð á dskj. nr. 5, sem er frá Alþýðusambandi Vestfjarða. Nemur hún kr. 56.384, sem deilt er með 4 = kr. 14.096. Í greinargerð stefnanda er þetta talið nema kr. 469.87 á dag, sem reyndist vera réttur útreikningur, þ. e. ekki er unnt að reikna með broti úr eyri. Er því krafa stefnanda í sókninni ekki rétt reiknuð kr. 47.699.50, en á að vera kr. 469.87 x 96 dagar = kr. 45.107.52. Að gengið sé út frá réttum tölum á dskj. nr. 5, kemur fram í sameiginlegri tilkynningu um launagreiðslur sjómanna frá Alþýðusambandi Vestfjarða og Útvegsmannafélags Vestfjarða, sbr. dskj. nr. 4. Stefndi féllst eigi á að greiða stefnanda viðbótarfjárhæð þá, sem hann fór fram á, og leiddi það til þess, að mál þetta var höfðað.

Kröfur stefnda eru þær, að hann verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda og honum dæmdur málskostnaður að mati dómsins. Stefndi hefur ekki mótmælt, að um réttan dagafjölda sé að ræða eða tölulegan útreikning. Gefa þessi atriði því ekki tilefni til sérstakrar umsagnar. Sama máli gegnir um það, að það er ekki ágreiningsefni milli aðilja, að 6 menn eigi að vera á landrórarbátum, sem stunda veiðar með línu og eru 50 rúmlestir og þar yfir, sbr. í þessu tilliti 1. gr., d lið, samninga á dskj. nr. 3.

Úrslit málsins velta á því, hvort skipta skuli kauptryggingu og öðrum launum þeirra, sem á skipi eru ekki, en ættu að vera það, til þess að fullur mannskapur væri, milli þeirra hinna færri manna, sem á skipinu eru, eða hvort slík skipting skuli aðeins gerð, þegar um aflahlut er að ræða.

Lögmenn aðilja fóru þess á leit við dóminn, að endurrit af yfirheyrslum í sjó- og verslunardómsmálinu nr. 6/1971 yrði lagt fram sem dskj. nr. 32, en málið er hliðstætt þessu máli, og varð dómurinn við þeirri ósk.

Stefnandi færir eftirfarandi rök fyrir því í greinargerð, að nefnd skipting á kauptryggingu skuli gerð: „Meginástæða þess, að aflahlutur sá, sem til skipta kemur, skiptist í færri staði eftir því sem færri eru á bát, er að sjálfsögðu aukið álag á hvern einstakan skipverja. Það leiðir af sjálfu sér, að fjórir menn, sem vinna störf sex manna á skipi, verða að leggja meira að sér en ella, jafnt þótt aflahlutur nái ekki kauptryggingu. Það væri því mjög óeðlileg niðurstaða, að sjómaðurinn fengi engin laun fyrir sitt aukna erfiði, en útgerðarmaðurinn hagnaðist á því, að færri væru á bátnum en samningar standa til.“

Fleiri ariðum styður stefnandi skilning sinn. Nefna skal yfirlýsingu á dskj. nr. 5 frá Alþýðusambandi Vestfjarða og áður er vikið að, en í henni segir meðal annars: „Eftir uppgjöri til skipverja er vangoldið af hálfu útgerðarmanns laun matsveins og 2. vélstjóra, sem samkv. samningum skal skipta milli þeirra skipverja, sem á sjó fara, eða í þessu tilfelli milli fjögurra manna.“

Þá bendir stefnandi á framburð Péturs Sigurðssonar í þinghaldi 22. október 1971, en hann hefur verið forseti ASV frá því í september 1970 og verið í stjórn sambandsins samfleytt frá árinu 1962 og samninganefnd 1964 annað slagið (sic). Segir vitnið m. a. í framburði sínum: „ . . . fóru fram viðræður milli sjómanna og útgerðarmanna, og var ágreiningsefnið, sem fram kemur í bréfum og málið okkar stendur út af, tekið til umræðu á síðasta samningafundinum. Á þeim fundi voru tveir útgerðarmenn, sem voru í samninganefnd, þeir Jóakim Pálsson, Hnífsdal, og Guðfinnur Einarsson, Bolungarvík, sammála um túlkun ASV um skiptingu kauptryggingu og aðra kaupliði. Í stuttu máli var túlkun ASV sú, að allar tekjur, sem maður hefði haft, ef hann hefði mætt til róðurs, skyldu skiptast jafnt milli skipverja, sem þann róður fara, enda vinni þeir hans verk. Enn fremur teljum við, að skipstjóranum sé í sjálfsvald sett, með hvað langa línu hann rær með undir því hámarki, sem samningar segja til um, og á það ekki að hafa

áhrif á kaup skipshafnar viðkomandi báts. Aðrir en framan- greindir tveir útgerðarmenn tjáðu sig ekki um málið frá þeirri hlið.“

Einnig vísar stefnandi til framburðar Guðmundar Guðmunds- sonar útgerðarmanns í nefndu þinghaldi, en þá sagði hann m. a.: „Aðspurður segir vitnið, að það viti til þess, að þar sem fimm menn hafi verið á sjó í stað sex manna, hafi þessir fimm fengið 1/5 hlut hver af kauptryggingu eða hlut sem sjötta manni hefði borið, hefði hann róið.“ Loks bendir stefnandi á dskj. nr. 8, sem er reikningur frá m/b Ásgeiri Torfasyni, en samkvæmt reikn- ingnum er um kauptryggingu í því tilviki að ræða, en við er bætt 1/5 hlut af sjötta manns hlut. Stefndi mótmælir skilningi stefn- anda í greinargerð sinni á dskj. nr. 9 með eftirfarandi hætti: „Eins og fram kemur í gögnum stefnanda, snýst mál þetta um það, hvort skipta eigi upp kauptryggingu milli skipverja á bát- um miðað við fulla leyfilega tölu skipverja, þegar færri eru á skipi en samningar gera ráð fyrir. Telur stefnandi, að um þetta gildi sömu reglur og þegar um hlut er að ræða.“

Hér er um grundvallar misskilning hjá stefnda að ræða á eðli kauptryggingar, enda kemur þetta greinilega fram í 11. gr. þess kjarasamnings, sem í gildi var haustið 1970. Þar segir: „Útgerðar- maður skal tryggja hlut hvers skipverja með kauptryggingu fyrir hvern mánuð (30 daga) og ráðningartímann sem hér segir . . .“

Kauptryggingu er ætlað, eins og í 11. gr. segir, að tryggja ákveðin lágmarkslaun. Með færri mönnum á skipi en samningar segja til um, er fullvíst, að árangur verður ekki sá sami og þegar um fulla tölu skipverja er að ræða. Þetta á sérstaklega við um það, þegar um mjög fáa menn er að ræða, eins og var í því til- felli, sem mál þetta fjallar um. Í samningunum eru bein ákvæði um það, á hvern hátt fara skuli, þegar um hlut er að ræða, þegar skipverja vantar, þ. e. að þeim hlut skuli skipt milli þeirra, sem í þann róður fara. Engin sambærileg ákvæði eru um það, þegar aðeins er um kauptryggingu að ræða, og er fráleitt að álíta, að sama gildi um þetta.“

Þá bendir stefndi á bréfaskipti milli Landssambands íslenskra útvegsmanna, dskj. nr. 10, og svarbréf Sjómannafélags Reykjavík- ur, dskj. nr. 11, og er í svarbréfi segir, m. a.: „Við erum sammála yður um þann skilning, að umrædd kauptrygging gildi fyrir hvern tilgreindan skipverja.“

Einnig segir stefndi í vörn sinni, að ummæli Guðmundar Guð- mundssonar (athf. dómsins) svo og uppgjör og framburðir, sem

stefnandi styður mál sitt með, hnígur allt í þá átt, að hér sé um eitt formið á yfirborgun að ræða, enda hvergi að finna í gildandi samningum skyldu í þessa átt.

Þá tekur stefndi fram í vörninni, að hann vilji að lokum leggja sérstaka áherslu á:

„að engin ákvæði í kjarasamningum segja til um, að skipta skuli kauptryggingu á sama hátt og skipt er aflahlut, þegar skipverja vantar í róður,

að kröfum sjómannafélaganna um bein ákvæði í samningum í þessa átt hefur ávallt verið neitað,

að engin rök hafa komið fram um það, að um aukna vinnu hafi verið að ræða hjá stefnanda eða skipverjum öðrum á m/b Ásgeiri Torfasyni, þar sem róið var með styttri línu heldur en gert er ráð fyrir, miðað við fulla tölu skipverja,

að ekki er hægt að tala um neina fasta venju í þessum tilvikum, framlögð uppgjör sýna, að skipt er upp aflahlut, þegar um hann er að ræða, enda enginn ágreiningur um það. Þegar skipt hefur verið upp kauptryggingu á færri menn, hefur verið gert um það sérstakt samkomulag. Slíkt samkomulag var hins vegar ekki gert á milli aðilja þessa máls, og því gilda um það hinir almennu kjarasamningar, sem í gildi voru.“

Framburðum stefnanda og Eggerts Jóns Jónssonar skipstjóra, sem réð stefnanda á bátinn, ber ekki saman, og engin vitni eru þar fram komin í málinu, er borið geta um það, hvað þeim fór á milli. Er því ekki unnt að nota þá framburði sem grundvöll að niðurstöðu dóms í málinu.

Þegar vegin eru og metin rök þau, sem rakin hafa verið hér að framan, verður þetta ljóst:

1. Mun meira vinnuálag verður á hverjum manni, þegar fjórir menn vinna verk sex manna. Gildi þetta bæði um vinnu þá, er að sjómennsku einni lýtur, svo sem vaktir verða lengri, meiri vinna er að halda öllu í góðu horfi á skipinu og gæta öryggis um siglingu þess. Einnig verður vinnan meiri í þeim atriðum, er að fiskveiðum lýtur.

2. Það verður ekki fallist á það, að fullvist sé, að árangur verði ekki sá sami með færri mönnum á skipi, og er þá væntanlega átt við það, að hann verði minni heldur en þegar um fulla tölu skipverja er að ræða.

Ljóst er, að aflamagnið fer ekki eftir því, hve margir menn eru um borð í skipinu, heldur eftir fiskgengd, því hve fiskurinn gefur sig til og öðrum slíkum atriðum.

3. Framburður Péturs Sigurðssonar, forseta ASV, um viðræður sjómanna og útgerðarmanna veitir mjög sterkar líkur fyrir skilningi stefnanda á því, að skipta beri kauptryggingu, eins og hann heldur fram, og að slík sé skoðun útgerðarmanna, a. m. k. hér á norðanverðum Vestfjörðum.

4. Stefndi hefur eigi leitt nein vitni, hvorki úr hópi sjómanna né útgerðarmanna, sem hreki þau atriði, er í 3. lið hér að framan getur. Hallann af þessu verður stefndi að bera. Það verður því samhljóða niðurstaða dómsins, að almenn laga- og samningarök leiði til þess, að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda kr. 45.167.50 með 1% dráttarvöxtum fyrir hvern mánuð og brot úr mánuði frá 1. janúar 1971 til greiðsludags og kr. 29.000 í málskostnað.

Stefnandi á sjóveðrétt í m/b Ásgeiri Torfasyni, ÍS 96, fyrir tildæmdum kröfum.

Dóm þennan kvað upp Björgvin Bjarnason sýslumaður ásamt meðdómsmönnum Einari Jóhannssyni hafnsögumanni og Símoni Helgasyni skipaefirlitsmanni.

Dómsorð:

Stefndi, Benedikt V. Gunnarsson, greiði stefnanda, Gunnari Guðmundssyni, kr. 45.107.50 með 1% dráttarvöxtum fyrir hvern mánuð og brot úr mánuði frá 1. janúar 1971 til greiðsludags og kr. 29.000 í málskostnað.

Stefnandi á sjóveðrétt í m/b Ásgeiri Torfasyni, ÍS 96, fyrir tildæmdum kröfum.

Dómi þessum ber að fullnægja með aðför að lögum.
